

Кассация инстанцияси суд қарорларининг қонуний, асосли ва адолатлилигини таъминлашга хизмат қилмоқда

Маълумки, амалдаги қонунларимизда суднинг ҳал қилув қарори ёки ажрими устидан қонунда белгиланган тартибда ва муддатда юқори инстанцияларга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатлангани фуқароларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишга хизмат қилмоқда.

Жумладан, Фуқаролик процессуал кодексининг 310-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи шахслар суднинг қарори қонуний, асосли ва адолатли эканлигини текшириш ҳақида шикоят (ариза) билан қонунда белгиланган тартибда мурожаат қилиш ҳуқуқига эгадир.

Шунингдек, ушбу кодекснинг 348¹-моддасида белгиланганидек, қонуний кучга кирган, апелляция тартибида кўрилмаган ҳал қилув қарорлари устидан суднинг ҳал қилув қарори чиққан кундан эътиборан бир йил ичида тарафлар ва ишда иштирок этишга жалб қилинган бошқа шахслар, шунингдек, ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳақидаги масала суд томонидан ҳал этилган шахслар ҳам кассация тартибида шикоят бериши ва прокурор протест келтириши мумкин.

Мамлакатимизда ишни кассация тартибида кўриш Қорақалпоқистон Республикаси фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича олий судларида, фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича вилоятлар ва Тошкент шаҳар судларида уч нафар судьялардан иборат таркибда амалга оширилади.

Шуни ҳам айтиш жоизки, Фуқаролик процессуал кодексининг 318-моддасига мувофиқ, кассация инстанцияси судининг ажрими чиқарилиши билан қонуний кучга киради. Кассация инстанция суди ажрими устидан фақат ваколатли мансабдор шахслар назорат тартибида шикоят қилиш ва протест келтиришга ҳақли.

Шу ўринда фикримизни мисоллар ёрдамида давом эттирадиган бўлсак, даъвогар Р.Қобилов судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, О.Халиловадан Қўқон шаҳар "Иттифок" мавзеси, 11-уй, 5-хонадонни 2011 йил 16 март куни 9 миллион сўмга сотиб олгани, бу ҳақида тилхат ҳам мавжудлиги, давлат нотариал идорасида руйхатдан ўтказишга жавобгарлар қарши эмаслигини, фақатгина собиқ турмуш ўртоғи Ш.Юсупова қаршилиқ қилаётганини билдириб, олди-сотди

шартномасини ҳақиқий деб топиш ва низоли уй-жойга эгалик ҳуқуқини белгилашни сўраган.

Бироқ биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарори билан даъвогарнинг даъво аризаси қаноатлантирилмай қолдирилган.

Шундан сўнг Р.Қобиловнинг кассация тартибида ёзган шикоят асосида фуқаролик иши вилоят судининг кассация инстанциясида кўриб чиқилди ва қуйидагиларга асосан суд қарори бекор қилиниб, янги ҳал қилув қарори қабул қилинди.

Яъни ишдаги мавжуд ҳужжатларга кўра, Қўқон шаҳар "Иттифок" мавзеси, 11-уй, 5-хонадон жавобгар О.Халиловага 2007 йил 3 мартдаги олди-сотди шартномасига асосан тегишли бўлиб, унинг хусусий мулки ҳисобланади.

Р.Қобилов ушбу хонадонни жавобгар О.Халиловадан 9 миллион сўмга сотиб олган. Буни Қўқон шаҳар "28-сонли Аччиқ кўл" маҳалла фуқаролар йиғини томонидан 2012 йил 5 мартда тасдиқланган далолатнома ҳам тасдиқлайди.

Биринчи инстанция суди даъвогар томонидан тақдим қилинган тилхат асосида ушбу низоли хонадон олди-сотди қилингани ва жавобгарлар давлат нотариал идорасига боришга қарши эмаслигини инобатга олмасдан даъвони қаноатлантиришни рад этиб, барвақт хулосага келган.

Зотан, Олий суд Пленумининг 2006 йил 22 декабрдаги "Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида"ги қарори 4-бандида, Фуқаролик кодексининг 112-моддасига мувофиқ, битимнинг қисман ёки тўлиқ бажарилганлиги ҳақида ёзма далиллар мавжуд бўлганда ёхуд жавобгар томонидан битим тузилганлиги тан олинганда судлар ҳар қандай битимларни эмас, фақатгина қонунда нотариал тасдиқланиши ёки давлат рўйхатидан ўтказилиши талаб қилинадиган битимларни ҳақиқий деб топиши тўғрисида раҳбарий кўрсатма берилган.

Судда жавобгарлар ҳақиқатан ҳам, ушбу хонадонни Р.Қобиловга 9.000.000 сўмга сотишгани ва ушбу маблағни санаб олишгани, фақат Р.Қобилов ва унинг собиқ турмуш ўртоғи Ш.Юсупова ўртасида келишмовчилик юзага келгани туфайли уйни нотариал тартибда расмийлаштирилмаганини қайд этиб ўтишди.

Бундан ташқари судга жавобгар У.Рўзматов ариза билан мурожаат қилиб, даъвогарнинг даъвосини тўлиқ тан олишини, низоли уйни сотгани ва пулини тўлиқ олганини, низоли уйга нисбатан Р.Қобиловнинг эгалик ҳуқуқи белгилашга қарши эмаслигини билдирган.

Фуқаролик процессуал кодексининг 180-моддаси 4-бандига кўра, жавобгар арз қилинган талабларни тан олса ва суд бу тан олишни қабул қилса, арз қилинган талабларни қаноатлантириш ҳақида ҳал қилув қарори қабул қилади.

Бинобарин, Олий суд Пленумининг "Фуқаролик ишларини апелляция, кассация ва назорат тартибида кўриш амалиёти ҳақида"ги қарори 11-бандида, Фуқаролик процессуал кодексининг 343, 348¹⁵-моддалари талабига мувофиқ апелляция, кассация инстанция судлари биринчи босқич судлари томонидан чиқарилган ҳал қилув қарорларини ўзгаришсиз қолдиришга, ўзгартиришга, қисман ёки бутунлай бекор қилиб, низо юзасидан янги ҳал қилув қарори чиқаришга ваколатлидир.

Ушбу қонуний талабларга мувофиқ, кассация инстанцияси томонидан биринчи босқич судининг қарори бекор қилиниб, даъвони қаноатлантириш ҳақида янги ҳал қилув қарори қабул қилинди.

Хулоса қилиб айтганда, кассация тартибида иш юритиш фуқароларнинг қонун билан муҳофаза этиладиган манфаатларини амалда самарали ҳимоя қилиш, қонуний, асосли ва адолатли қарорлар қабул қилинишида муҳим аҳамият касб этмоқда.

Абдуҳалим АХМЕДОВ, фуқаролик ишлари бўйича Фарғона вилояти судининг раиси